

Centrul Național de Cultură a Romilor
Romano Kher

Romii în Lirica Lumii

Roma Gileande Gazendar

-volum de poezii bilingv română-romani-
Traducere în limba romani
Marian Nuțu Cîrpaci

Editura Centrului Național de Cultură a Romilor
Romano Kher
2017
București

Centrul Național de Cultură a Romilor - Romano Kher

Director: Mihai Neacșu

Adresă: Splaiul Independentei 202A, et.9, sector 6, București

E-mail: secretariat@cncr.gov.ro

Website: www.cncr.gov.ro

Telefon: 021-313 52 11

Fax: 021-313 52 10

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
CENTRUL NAȚIONAL DE CULTURĂ A ROMILOR
"ROMANO KHER" (București)

Rromii în lirica lumii = Roma gileande gazendar / Centrul Național de Cultură a Romilor "Romano Kher" ; trad. în lb. romani: Marian Nuțu Cârpați. - București : Editura Centrului Național de Cultură a Romilor, 2017

ISBN 978-606-94348-0-2

I. Cârpați, Marian Nuțu (trad.)

82

Coperta 1

Foto: "Conexiune"

Metal inoxidabil 55x55x55 cm

Autor: Marian Petre

Fotografie inclusă în lucrarea "Artiști Rromi în Arta Contemporană", 2015, Editura CNCR – RK, București

Volum publicat în cadrul proiectului CNCR - RK "Promovarea Scriitorilor Romi"
Producție editorială roma.

Lucrare tipărită în 1000 de exemplare. Volumul se va distribui gratuit.

Coordonator volum: Norica Costache consilier CNCR - RK

CUPRINS

<i>Cuvânt înainte</i>	4
1. Rig-Veda, imnul CLXXXIX către Agni	8
E VEDA KARING O AGNI	
2. <i>François Villon</i> Balada adevărilor false / E gili le hohamne chachimatengi	10
3. <i>Charles Baudelaire</i> Fleurs du mal / Florile răului / Romi / Le Rom ko drom	12
4. <i>Vasile Alecsandri</i> Desrobirea țiganilor / O pîterdimos le romengo	14
5. <i>Alexandr Pușkin</i>	
Țigani / Le Roma	16
6. <i>Guillaume Apollinaire</i> Boemianca / E Romni	30
7. <i>Mihai Eminescu</i> Luceafărul / O Cheheno	32
8. <i>Federico García Lorca</i> Saeta / Saeta	46
Romanța lunii / E gili la Chonutaniaki	47
Ghitara / E kemana	49
Două fete tinere / Dui ternia sheia	50
Falseta / Hohavni kemana	51
Dans / Khelimos	52
Portretul lui Silverio Franconetti / O Muialin le Silverie Franconettesko	53
Cele șase corzi / Le shov doria	54
Dans / Khelimos	55
Melodia Gitanului Bătut / E Gili le Marde Romeski	56
Plângerea morții / Le Merimasko Rovimos	57
Ay! / Ay!	58

Cuvânt înainte

Am auzit, cândva, de la o profesoară de franceză că traducătorul este un scriitor ratat. De ce, am întrebat eu. Dumneaei a răspuns “pentru că traducătorul nu poate scrie ca un adevărat scriitor”. Dar definiția aceasta nu este decât pe jumătate adevărată. Deoarece actul traducerii este un travaliu cel puțin la fel de greu cu acela al creației ex-nihilo care s-a petrecut în mintea autorului. Trebuie să găsești cuvântul exact, muzicalitatea versului, chiar sintaxa trebuie să fie imitativă dacă este posibil.

Poemele din acest volum, în majoritatea lor, pentru prima dată transpuse în limba romani, relevă muzicalitatea limbii romani, precum și virtuozitatea acesteia ca limbă universală. Am început printr-un tribut adus Indiei, patria Mamă a romilor, cu invocația din Rig-Veda către Agni, vechea divinitate a poporului rom. Romii au ca simbol Roata/Chakra lui Ashoka, imperatorul sângeros al Indiei, care s-a convertit la buddhism, preluând simbolul Chakra ca semn al metanoiei sale. Roata romilor simbolizează eternul lor pelerinaj prin lume în căutarea patriei pierdute. Dar, așa cum spun legile noastre orale, cel care a “învățat” lumea în limba romani stie ca patria romilor stă în limba lor, căci prin ea romii și-au conservat identitatea indiană.

François Villon, prezent în acest volum prin „Balada adevărilor false” este simbolul geniului răzvrătit, prietenul boemienilor și instrument prin care muza poeziei s-a revelat pentru plebe. Villon, maestrul vagabond, hăituit, proscris în propria țară, învinge, precum spiritul romilor, tot ceea ce este contrar vieții. Villon a fost fără îndoială arhetipul eternului “bohemian”, fugind de persecuția Bisericii.

Traducerea poemului lui Vasile Alecsandri, “Dezrobirea Țiganilor”, este un omagiu adus martirajului romilor, dezrobiți, dar nu despăgubiți de Biserică și de boierii care s-au folosit veacuri la rand, de munca lor neplătită. Nici astăzi, Biserica Ortodoxă Română nu amintește un cuvânt despre sclavia¹ romilor în manualele oficiale pentru Seminarul Teologic sau Facultatea de Teologie, la materia Istoria Bisericii Ortodoxe Române (IBOR). Rezistența principalelor instituții ale epocii la eliberarea sclavilor a făcut ca eliberarea din robie să fie

---

¹ Contribuțiuni la istoria țiganilor din România de Gheorghe Potra, 1939, reeditată în 2002

un proces lung a cărui finalizare juridică a fost conditionată de despăgubirea stăpânilor de sclavi.

Eminescu este un etern boem, călător și fugăr prin țară. În călătoriile sale, a auzit cu siguranță versurile populare românești în care erau batjocoriți romii. Poetul nepereche, eternul Eminescu, a înregistrat faptul că țiganii se numesc romii în limba lor. Puțini au observat că Mihail Eminescu a cules o poezie populară numită "Predicația țiganilor" în care apare autonimul ROM referitor la țigani. Eminescu redă în poezia mai sus menționată, expresia "asune more" - "auziți măi", dar și autonimul "rom" în formă de plural "romei". Eminescu nu a alterat forma poemului popular, iar acest lucru e demonstrat prin sufixul de plural românesc -ei (ex. cercei, căței, zmei, purcei) aplicat autonimului indian "rom". Iată fragmentul despre care este vorba : "O, romei,/Vai de noi!" Glosarul de la sfârșitul cărții traduce cuvântul "romei" prin "țigani", iar cuvântul "asune" prin "auzi", deși în poezia populară este redată o formă incompletă a imperativului plural "ashunen" - "auziți!" Fapt care confirmă ideea exprimată în prefața scrisă de Ion Rotaru, și anume că Eminescu nu a făcut decât foarte puține modificări textelor culese de la poeții populari. Presupunem că și autonimul românizat de "romei" a fost auzit de compozitorul anonim din gura romilor, care probabil că l-au românizat incorect. Dar, la fel de plauzibilă este presupunerea că românizarea autonimului țiganilor să fi fost făcută chiar de poeții populari care i-au auzit pe țigani numindu-se cu numele de "rom". Poezia apare în volumul Literatura populară, Editura Minerva, 1985.

Cu cinsprezece ani în urmă am tradus Luceafărul, cel mai lung poem de dragoste din lume. Ușurința traducerii mi-a fost facilitată de poveștile și experiențele de viață ale bunicilor mei, toate învățăturile din copilărie, însușite în lumea noastră din jurul focului, topind fierul și recreând forme noi, au fost materia primă cu care am reușit să exprim, în limba romani, versul eminescian. Firește că m-am întors asupra traducerii inițiale, am perfecționat în timp, dar în foarte mici aspecte, acolo unde nu cunoșteam unele cuvinte rare pe care mai târziu le-am învățat de la romii mai bătrâni. Luceafărul "meu" rimează, chiar respectă gramatica eminesciană. Deși a mai fost tradus de romii de peste Prut, "Luceafărul" nu a fost tradus cu ajutorul cuvintelor române originale, ci cu împrumuturi. Varianta propusă de mine păstrează ritmul, dar și armonia produsă la lecturarea lui, chiar și de către un român necunoscător de limba romani.

În căutările mele despre limba, despre întâlnirile neamului romilor cu lumea,

am descoperit cu surprindere că Alexandr Pușkin a fost de fapt căsătorit cu eroina celebrului său poem, „Țigani”. Cei doi au avut chiar și un copil. În realitate, Zamfira se numea Mariana, așa cum aflăm din cartea “Pușkin în exil”, de Gheorghe Bezviconi și Scarlat Callimachi (București, 1947). Traducerea² în limba romani a poemului „Țigani” este realizată pentru prima dată în România. O traducere a poemului există și în Rusia, în dialectul rom rusesc.

Federico Garcia Lorca a reprodus, iconografic parcă, sufletul romilor, gelos, arzător, vulcanic sau resemnat cu existența eternului vagabondaj. Poemele lui rămân în lirica mondială ca niște icoane vii, puternice borne ale rememorării originilor, pentru romii tineri și dezrădăcinați de prea mult internet și puțin citit.

Potrivirea în limba romani a unor poeme de Lorca dedicate romilor, era necesară. De atâta vreme parcă poemele lui așteptau să fie traduse în limba celor pe care Lorca i-a făcut nemuritori în lirica lumii. Sensibilitatea muzicii flamenco răzbate la fiecare vers. Totul este cuprins în poemele lui Lorca, de la martirajul romilor până la iubire, sau disperarea îmbătrânirii. Seminția romilor fiind profetică, după Baudelaire, fapt care i-a făcut celebri prin arta ghicitului, aduce o completare la focul poemelor lui Lorca. Lipsea din Lorca tocmai elementul supranatural, pe care Baudelaire îl surprinde măiestru.

Dincolo de provocarea traducerii dată de fiecare poem sau a poeziilor prezentați în acest volum, traducerile mele urmăresc conservarea lexicului rom vechi (indian), prin care seminția profetică își poate reafirma și rememora originea indiană. Practic, cuvintele rom vechi, fiind indiene, profesesc despre trecutul strămoșilor romilor. Iată că limba romilor este, de fapt, instrumentul profetic suprem de afirmare culturală. Generațiile tinere de romi pot folosi traducerile mele ca pe un exercițiu de rememorare a limbii uitate.

Romalen drabaren munri pushtik! O drabarimos le pushtikengo si e buti aghesikani savore romengi. Opre Roma!

Marian Nuțu Cîrpaci

---

² http://confluente.ro/marian_nutu_carpaci_1483207912.html

Lucrare: *Dezrobire*

Metal / metal

45 x 21 x 14 cm

Autor: Marian Petre

Artiști romi în arta contemporană, CNCR-RK, 2015

RIG-VEDA, IMNUL CLXXXIX CĂTRE AGNI³

1. Pe drumuri dumnezeiești condu-ne la bogății, o Agni, Zeu care cunoști orice datorie sfântă

Șterge păcatul care ne face sărmani și pribegi, cea mai mare laudă noi aducevom ție.

2. Condu-ne la fericire, o Agni; condu-ne peste orice pericol și nenoroc.

Fii pentru noi un imens castel de binecuvântare, fă-i prosperi pe drumul lor pe fiii noștrii și ai lor.

3. Depărtează de noi, Agni, toate bolile, lovește-i pe cei care laudă și nu-l au pe Agni salvatorul.

Doamne, fă din nou casa noastră să fie o binecuvântare, cu toate Zeitățile Nemuritoare, Sfântule.

4. Protejează-ne, Agni, cu mână veșnică, strălucitor în locul pe care-l iubești. Cuceritorule, tu, cel mai tânăr, să nu-l atingă niciun rău pe cel care te laudă azi sau mâine.

5. Nu ne lăsa pradă păcatului, o Agni, dușmanul lacom care ne aduce necaz; Nici celui colțos care mușcă, nici celui știrb: nu ne da, tu Învingătorule, celui ce fură.

6. Așa cum tu ești, născut după lege, Agni, când ești lăudat protejează-ne trupurile,

De oricine care lovește sau rănește: pentru că tu, Doamne, salvezi de orice necaz.

7. Tu ești cel ce discerne bine aceste caste, tu apari oamenilor dimineața devreme, o Sfântule Agni.

Auzi-l pe om seara, să fie înfrumusețat, precum dorește, de aceia pe care-i iubește.

8. Lui trimis-am cuvintele noastre cuvioase, eu, fiul lui Mana, victoriosului Agni

Să primim nenumărate bogății împreună cu sfinții. Să găsim mâncare întăritoare din belșug.

---

³ Rig Veda, tr. by Ralph T.H. Griffith, [1896], at sacred-texts.com

E VEDA KARING O AGNI E GILI CLXXXIX, LE DEVLESKÄ LA YAGAKO

1. Devlikane dromentsa ningar-ame mandinende, Agneea, Devel so jeanes sfako sumnal ujilimos

Khos o bezäh so kärel-amen göre thai phirale, e barider ashar ame anasa tukä.

2. Ningär-amen khushimaste, Agneea; ningär-ame opral savore nasula thai nasvalimata.

Au anda amende ik parga buhli mishte vakerdimaski, kär barvale amare shiaven thai lengären.

3. Duriar amendar Agneea savoren nasfalimaten, te malaven lengä asharen, ko'len so nai-le o astriari Agni.

Devleea, kär palem amaro khär te avel ik lashio vakerimo', savore Bi-merimaskä Devlentsa, O Somnalona.

4. Arakh-ame Agneia, sadaikane vastesa, strafinalo and'o khär kai piores-les.

O Jirinaleia, o koni terno, na muk chi ik nasul te azba'l ko'les so asharel-tu aghes vai theara.

5. Na muk-ame astarimos le bezähäskä, Agneea, o hanjivalo biamal so anel-amengä nasul;

Na muk-ame le dandaleskä so dandarel, na ko'leskä bi-dandengo; na de-amen, Jirinaleia, le choreskä.

6. Sar tu san, biando pala-i Dharma, Agneea, kana san ashardo de arakhimos amare badanengä

Verkastar so dosharel va marel, kä tu, Devleea, rakhäs-ame savorendar so kamen te ushtiaven-ame tala le pânrä.

7. Tu mishtes hulaves mashkar le ka'la dui shianda manushengä, avestar manushende, anglal e teharin, Sumnalona Yag.

Au ashunalo le manusheskä verveliate, te avel shukariardo, kadea sar kamel, ko'lendar so kamen-les.

8. Leskä ame ortosardeam amare pachivale phendimata, Me, o Shiav le Manasko, leskä o Jirinalo Agni.

Te aven-amengä bi-gindine varvalimata le Rashaientsa. Te arakhas-amengä haben zuralo ande butimaste.

**BALADA ADEVĂRURILOR
FALSE⁴**

FRANÇOIS VILLON

Nu'i om ferice ca flămândul,
Nici serviciu ca de la dușman,
Nici praznic bun ca o căpiță de fân,
Nu'i grijă ca de la somnoros,
Nici milă nu-i fără de o crimă,
Nu'i siguranță ca la înfricoșăți,
Nici credință ca la apostăți,
Nici minte clară ca la iubăreți.

Nu sunt nașteri mai multe ca în băi,
Nici nume bun ca al exilatului,
Nici răs ca al de după lovitură,
Nici laudă ca cea când datoria-i ștearsă,
Nu'i dragoste curată ca cea din lingușeală,
Nici întâlnire ca la nenorocoși.
Nu'i adevăr ca în minciunele,
Nici minte clară ca la iubăreți.

Nu'i odihnă ca viața cea cu griji
Nici respect ca înjurătura,
Nu'i cheltuială ca cea cu bani calpuzi,
Nici sănătate ca buhăiala,
Nici curaj eroic ca la aceia lași,
Nu'i sfat mai bun ca cel de la nebun,
Nici tihnă ca cea de la nevasta guralivă,
Nu'i minte clară ca la iubăreți.

**E GILI LE HOHAMNE
CHACHIMATENGI**

FRANÇOIS VILLON

Na'i sar o bokhalo manush loshalo,
Chi vastesko-dinimos sar o biamal,
Chi sar o sulun shibiate habe lashio,
Na'i dikhimos sar kò lindralo,
Ci kovlo-ilo bi mundardimo,
Na'imishtimos sar ka'l daravdine,
Chi pakiaimos sar ka'l bengaille,
Chi goghi uji sar ka'l dehiarde.

Sar naiarlinende na'i but bianimata
Chi lashio anau sar le shiude themestar,
Na'i asaimos sar kukopaloa mardimos,
Chi ashar sar kuko kan'o ujilimos khoslo'i,
Ujo kamimo' sar o charavdimos' na'i,
Chi malaimaski baht sar ka'l bibahtale.
Nai chachipe sar o hohaibe,
Chi godi vuji sar ka'l kamade.

Na'i pochinimos sar o dukhado jivimos,
Nai pakiv sar o akushimos,
Chi kinimos sar dova le hohamne loventsa,
Chi sar o phukiardo sastevesto.
Chi tromalo ilo sar ka'l daravane,
Nai phendimos lashio sar yekhă dilestar,
Chi shandimo' sar ratavalia jivliako,
Na'i goghi vuji sar ka'l kamade.

⁴ În original "Ballade des contre-vérités"

Adevărul, ești gata să-l auzi?
Doar în boală este bucuria,
Într-o scrisoare este tragedia,
Om laș numai cavalerul,
Sunet oribil este melodia,
Bine sfătuit ca de la ăl îndrăgostit.

Chachimas, kan situ te shunes?
Ande nasfalimaste ferdi s'ò loshalimos,
Ande'k patrin s'ò rovimos,
Daravno manush ferdi o mardiari,
Jiungalo bashimos s'ilo e gili,
Sar ka'l kamade nai godi vunji.

*FLEURES DU MAL / FLORILE RĂULUI
ȚIGANII ÎN CĂLĂTORIE*

CHARLES BAUDELAIRE

Profetic, seminția cu ochii arzători
Din nou la drum pornește spre alte zări visate
Tribul profetic cu ochii de foc
Ieri a plecat, purtându-șii pruncii,
Pe umerii lor, sugând
Din bogății săni dansând.
Bărbații umblă cu cuțitele strălucind,
Lângă căruțe unde frații lor stau,
Căutând cerurile cu ochii îngrijorați.
Și cu inima tânguindu-se pentru vise pierdute.

Un greier, părăsindu-și casa de nisip,
Îi privește cum trec, și își înalță cântul;
Cybela care-i iubește, își întinerește verdeța
A înecat piatra și locul pustiu înflorește
Înainte a acestor călători, locul este deschis
Cunoscutul regat al nopții de mâine.

LE ROM K'O DROM

CHARLES BAUDELAIRE

Le somnal manusha yagale yakhensa
Palen telearen dromeste karing le aver reslina
E dorikane sel yagale yakhentsa
Iji gelesas, ningärindoi penge shiavoren
Pe lenge dumende, piindoi chuchi
Le barvale khelale chuchiandar.
Le mursha phiren telal, strafinale shiureansa
Pasha le vurdona kai lenge manusha beshen,
Zumavindoi le devla phare phare yakhensa.
Rovane ilesa anda nashade sune.

O grast chariako, muklindoi pesko kishano khär
Dikhäl lende sar nakhän, thai duvar bariarel peski gili;
E Cybela so chailiovel-le', bariarel peskä zelenimas
Tasavdea o bar thai o nango than lulughiavdiol
Angla kadala dromarne, savo si pâterdo
O prinjando thagarimos.

DESROBIREA ȚIGANILOR

VASILE ALECSANDRI

Te slăvesc, o! zi ferice, sfântă zi de libertate,
Tu, a cărei mândră rază sufletul român străbate!
Te slăvesc, o! zi măreață pentru patria-mi iubită,
Tu ce-arăți ochilor noștri Omenirea dezrobită!
Veacuri multe de durere au trecut cu vijelie,
Sub asprime plecând capul unui neam în osândire!
Dar românul cu-a sa mână rumpe lanțul de robie,
Și țiganul, liber astăzi, se deșteaptă-n fericire!
Azi e soarele mai falnic! lumea azi e mai voioasă!
Azi în piept inima-mi crește! azi e viața mea frumoasă
Căci la glasul libertății văd Moldova deșteptată
Și la glasul Omenirii o simt înduioșată.
Fală-n lume și mărire pentru tine-n veci să fie,
O! Moldovo, țară mândră! tu, ce dai sfântadreptate!
Brațul tău ce sfarmă astăzi un jug aspru de robie,
Ție însăși pregătește viitor de libertate!

O PÎTERDIMOS LE ROMENGO

VASILE ALECSANDRI

Asharau-tu! losh ghes, vuje pâterdimasko ghes,
Tu, saveski shukar dudin o vlahikano ghi nakhaves!
Asharau-tu! ghes baro anda' munro them kamlo,
Tu so sikaves amare yakhengă o Manushimos muklino!
Shălbărsha bute dukhimasa nakhline bare balvaliasa,
Tala o ruvimos bangiarindoi o shăro yekhia rashtrako and'o mardimo,
Tale o vlaho peskăre vastesa phagel le dasimasko janjir,
Thai o rom, pătărdo aghes, jangavel-pes ande losh!
Aghes o kham silo bareder! o sumnal si asaneder!
Aghes kolineste munro ilo bariariol! Aghes munro jivimos shukar silo,
Kă k'omui le muklimasko dikhau e Moldova jangavdi
Thai Manushimasko krileste dikhau-la ileste dukhavdi.
Ashar ande manushimaste thai barimos anda' tute shălbărshe te a'l.
O, Moldovie, shukar them! Tu, so des o muklipe somnal
Tiro vast so phagerel aghes ik kerko jaramo dasimasko,
Tuke peskă khonjiar ik anglipe muklima!

ȚIGANII

ALEXANDR PUȘKIN

Cu șatrele din loc în loc
Țigani prin Bugeac se poartă,
Neprihănind al lor noroc
Sau nestatornica lor soartă.
Ei astăzi, iată, au rămas
La mal de apă pentru mas.
Cu țoluri rupte, afumate
Căruțele le învelesc
Pe deasupra pân' la roate,
Apoi femeile gătesc
Mâncare proastă și se pun
Buluci lângă cean.
În depărtare se privesc
Cum caii pasc la iarbă verde,
Iar după șatre dezlegați
Șed urșii bine învățați,
Gâlcevi și vorbe, și strigare,
Amestecate cu cântare,
Și sunetul de fierării
Asurdă locul în câmpii,
De drum ei iarăși fac gătire.
Dar s-a trecut în vetre focul,
Toți s-au culcat; în liniștire
Răsună de departe locul,
Numai cu glas de câini lătrând,
Și uneori cai nechezând.
Pe ceru-albastru și curat
Cu stele multe-mpresurat.
O lună de lumină plină,
Trecea cu o mișcare lină,
Sub șatră unul din țigani

LE ROMA

ALEXANDR PUȘKIN

Le tsărentsa thanestar thaneste
Le Rom phiravdion Bugeacoste
Bi-meliarindoi pengi baht
Vai lengo bi-beshivalo shinaimo.
Von aghes, dikhta, ashiline
Kinare paieste anda hamo.
Kapentsa phagle, pherde thuv
Le vurdonă ushiaraven
Opral ji amboldiande,
Thai le jiuvlia kăren
Choro haben thai thon-pen
But jene pasha'i piri.
Durimaste dikhion-pe
Sar ăl khure charen zeleni char
Thai pala'l katune pîtarde
Beshen le richine mishto sikiarde,
Halimata thai alava, thai chingaripe
Giliaimasa hamisarde,
Thai o bashimos le sastrimatengo
Kashukiaren o than 'maliorende,
Dromeskă von pale khonjiaren-pe.
Muli e yag ande pesko than
Savore sovline; shandimaste
Gilabel dural o than
Ferdî mui jiuklengo bashindoi
Thai kana kana grasta ermentindoi
Pe onile tarpeste thai ujo
Bute cherhaintsa truiardo.
Îk shionoto vududesko pherdo
Nakhălas ikhă phirimasa kovloro,
Tala'i tsăra yek Romendar

Cu capul înălbit de ani,
Pe lângă foc încă șede
Și demâncatul pregătea.
El aștepta cu nerăbdare
Pe preaiubita lui fetică,
Ce îndeseară, singurică,
S-a dus la câmp pentru plimbare.
Dar ea nu vine! luna trece!
Moșneagul îngrijat petrece.
Zamfira nu se vede! Nu-!
Și s-a răcit mâncarea lui.
Dar iată e. În urma ii
Un tânăr vine din câmpii.
Țiganului necunoscut
— Tătucă! fata i-a vorbit,
Un om din lume neștiut
Aflând, la noi eu am poftit,
Străin fiind, dintru alt neam
El vrea să fie și țigan;
Pe dâns' dreptatea-l prigonește
Și el Alecu se numește.

Moșneagul

Prea bucuos! la noi rămâi
În astă noapte tu de mâi;
Sau și mai mult, nădăjduiesc,
Eu gata sunt să înlesnesc
A ta petrecere aici,
Cu parte după roduri mici,
A ostenețelor lenoase.
Deprinde-te și tu cu noi,
Cu sărăcia cea voioasă,
Și mâine dez-de-mânecate
Într-o căruță amândoi
Ne vom porni noi mai departe.
Vrun meșteșug trebui să știi;

Le shăresa bārshāndar parniardo
Pashā'i yag panda sas beshlo
Thai kărelas o hamo'.
Vo ajiukrālas bi chiresko
La but kamliā peskăria sheia
Kai berveiate korkoriori
K'o umal phiraimaste găli.
Tă' voi chi avel! O chonoto nakhăl!
O phuro daravdo nakhavel!
E Zamfira chi dikhiol! Nă'i!
Thai shudriilo lesko hamo'.
Tă' di'ta sila. Pala late
Îk tărno avel umalendar.
Le bi-prinjangine Romeskă
-Dadoreia! E shiorî leskă phendi,
Îk manush themestar bi-jando
Arakhlindoi, me amende akhardem,
Nai amaro, avere ratestar
Vo kamel te a'l vi Romoro;
Les nashavel-les o chachimo
Thai vo Alecu si bushilo.

O phurom

Barikano! Amende besh
Kadaia ratiāte tu thai sov;
Vai vi buter, ushakărau,
Me khote sîm te lokhiarau
Kiro beshlimos athe,
Rigiasa tsine phabaiango,
Le khandine khinimatengo.
Sikio vi tu amentsa,
Le chorîmasa o asano,
Thai theara bokhalimasa
Soldui ande'k hurdoneste
Jeasa-amengă feder dureste.
Kha'k bukiori mangliol te jeans

Fierar bun, sau scripcar să fii,
Sau poartă ursul tu prin sate.

Alecu

Prea bine.

Zamfira

Vom petrece noi
Tot împreună, amândoi;
Dar e târziu și nu-i nici lună,
Să ne culcăm cu seară bună.
Lumina cea de zi răsare;
Moșneagul s-a sculat îndată.
Trezind și pe iubita fată:
- Zamfiro, scoală! Ziua mare!
Sculați voi de acum, sculați!
Și de gătit vă apucați.
Odată toți au năvălit,
Și șatrele au ridicat;
Au strâns degrab, au înhămat
Și iar în cale s-au pornit.
Măgarii în spinare duc
Copiii mici; iar ceialalți,
Femei și fete și bărbați,
După căruți pe jos se duc
Toți peticiți și dezbrăcați.
Ce veselie! Ce cântare!
Ce vorbe, și ce vuiet mare!
Răcnește ursul, căinii latră,
Și scârție neunsa roată;
Într-un cuvânt, a lor pornire
E deșănțată la privire.
Mâhnitul tânăr se uita
La văi, la dealuri, la câmpii
Și lucruri nouă căuta
Între țigani și în pustii.

Lashio sastriari, va kemanari te aș,
Va' phirav tu le rishes anda'l gava.

O Alecu

Zurales mishto.

E Zamfira

Guliarasa-ame amen
Sea ka'k than, lidui;
Tale si dur reate thai nai chi shionoto,
Te sovas lachia verveliasa.
O vudud le ghesăsko ghesavel;
O phuro yekhal ushtel.
Ushtiaindoi vi la găria shiorea:
- Zamfirie, ushtio! O ghes baro!
Ushtion tume akanara, ushten!
Thai khonjarimaste malaven.
Yekvar savore nashline
Le katune vazdine;
Sigo kidine, le grasten phangline
Thai dromeste teleardine.
Le hăra ze'iande ningăren
Le tsinore shiavoren; thai le kolaver
Juivlia 'ai sheia thai mursha,
Pala urdonende telal jean
Savore gadentsa suvdine thai nange.
So losh! So gilimos!
So alava, thai so baro bash!
O rishi kikel, le jjukle bashen,
Thai rovel e bi-makhli amboldin;
Ande'k laveste, lengo phirdimos.
Si bi-harano k'o dikhlimos.
O holiame terno dikhălas
Hariande, phurinande, umalende
Thai neve bukia rodelas
Mashkar Romende thai nange thanende.

A lui Zamfiră preaiubită,
Cu negri ochi împodobită,
Îl mângâia cu dezmiardare,
Mărturisind a sa plecare.
Dar el în sine tot purta
O mâhnicieune tăinuită,
În inimă pecetluită;
Și-adesiori nevrând ofta:
Păsăruică mică,
Tu nu știi de rău,
Nimenea nu-ți strică
Cuibușorul tău.
Pe crenguță crești,
Soarele răsare,
Și tu cu cântare
Lumea veselești.
Primăvara trece
Vine toamna rece,
Oamenii urăsc,
Oamenii jălesc.
Păsăruica dulce
La loc cald se duce,
Șade-n altă țară
Pân' de primăvară.
Asemenea cu păsărica,
Și tânărul nu avea loc,
Deprinde nu putea nimica
Nici nu credea el în noroc.
A lui era mai lumea toată,
Pentru de grijă-a sa purtare
Lăsa la pronia înaltă,
De mulțumiri, de desfătare
Mai înainte el știa,
Căci slăbiciunile ardeau
În pieptul lui nepotolit.
Viețuind în lume mare,

Leski Zamfira but kamli,
Kale yakhentsa shukariardi,
Vardilas-les gulimasa,
Phenindoi peskă kamimas.
Ta'vo ande peste panda phiravelas
Yekhe garade holimas,
Ando ilo phandado-ramomos;
Thai butivar bi-kamlindoi delas ghonchi:
Tsini chirikliori,
Le nasules tu chi jeanes,
Khonik na rimosarel
Kire khărores,
Pe raiori barios,
O kham anklel,
Thai tu gilimasa
Le manushen loshaves.
O anglomilai nakhăl
O angloivend shudro avel,
Le manush na dehen,
Le manush roven
E chirikli guli
Tate thaneste jeal,
Beshel avre themeste
Ji anglomilaieste.
Sar vi e chirikli
Chi le ternes than les na sas
Khanchi chi dashtilas te kărel
Chi ande bahtiate na pakialas.
Leski sasas e phuv savori,
Anda' pesko rakhimos
Mukălas-pe' ando ucho devlimos,
Parikerimatendar, gulimos
Anglal vov jeanelas,
Kă le bezăha thabonas
Ande lesko kolin bi-chailo'i.
Ande barea phuveate jivindoi,

De slavă el s-a măgulit,
În toate a făcut cercare,
Și cunoscându-le deșarte
Acum el s-a ascuns departe.
Dar focul nu mult va fi stins,
Curând îl vom vedea aprins.

Zamfira

Iubite! spune ce gândești,
Sau iarăși tu acum dorești
De lume mare și de târguri?

Alecu

Ce să doresc! tu nu poți ști,
Tu nici nu-ți poți închipui
A târgurilor grele juguri,
Unde n-ai gustul de viață,
Nici suflă ei de dimineață
Ca noi un aer răcoros
Cu miros de câmpii frumos.
Ei a iubi se rușinează,
De fire prea se depărtează,
Și voia lor o târguiesc,
Metalului ei se jertfesc;
În aur cred, lui se închină,
Și lumea lor de rău e plină.
Ce să doresc, a lor mândrie?
Zâmbire cu fățarnicie?
A lor nebună pizmuire?
A lor deșartă strălucire?

Zamfira

Dar acolo sunt curți frumoase,
Petrecere în adunări,
Sunt multe lucruri arătoase;
Și fetișoare de boieri.

Barimastar vo athavdino sas.
Savorănde zumav vo kârdeas
Thai chuche len jeanindoi
Akanadures vo pes gradeas.
Tale e yag na but avela muli,
Sigeste dikhasa-la ame astardini.

E Zamfira

Piramneia! Phen so pakias,
Va pale tu trushaves
Dizen thai bare manushimas ?

O Alecu

So kamau! Tu na'shti' jeanes,
Tu chi na chi sune na'shtis kăres
Le dizengo phare nasula,
Kai nai-tu le jivimasko kamimos
Chi na chi phurdle lende teharine
Îk braval shudroro sar ame
Shukare sunghimasa umalengo.
Von te chailioven lajavon
Masestar von but duriavon
Thai pengo kamlimos bikinen,
Le rupeskă von mundardion;
Sumnakaste pakian, leskă banghiardion,
Thai lengo sumnal pherdo'ilo nasulimos.
So te kamau, lengo phukiarimos?
Hohaimasa asaimo?
Lengo dilo nadehimo?
Lengo strafinimos nango?

E Zamfira

Tale othe si shukar baria
Gulimos kidimatende,
Și but bukia shukarore;
Thai raiorengă muiore.

Alecu

Cu mulțumire cumpărată
Petrecerile nu sunt bune,
Unde nu-i dragostea cea dreaptă,
Și Veselia-i mahniciune.
Iar fetele? tu-mi ești primită,
Făr' de a lor împodobiri,
Ș-a pietrei scumpe străluciri;
Să nu te schimbi, a mea iubită,
Eu însă într-un gând curat
Voiesc cu tine să împart
A mea din lume izgonire
Și voie bună și mahnire.

Moșneagul

Măcar că tu ai petrecut
Între norodul cel bogat
Și cu știință luminat,
Tot ne iubești pre noi prea mult,
Însă nu-i pururea plăcut
Și traiul nostru, la acei
Ce-n desfătare au crescut.
Eu știu de la părinții mei
O din vechime povestire:
Pentru un om ce a trăit
Aici de Roma surghiunit;
Dar am uitat a lui numire;
Împodobită însă fire
Avea acel bătrân viori,
Viețuind el între noi
Pe lângă Dunăre, spunea
De ale lui nenorociri
Cu mintea sa închipuia.
Dar alții pentru dânș' prindea
Prin mreață peștii și vânat
Și pentru iarnă-i pregătea

O Alecu

Naisarimasa kindine
Le pachiva na-i lashe,
Kai o piarimo orta na si
Vi o loshimos si holi
Thai le shiorea? Tu hunildi san,
Bi lengă angrustimata,
Thai kuche barengă strafnimata;
Te na paruvdios, mîrî piramni,
Thai me ujia goghiasa
Kamau te hulavau tusa
Munro nashavdimos phuviatar
Vi lashimos thai vi holimata.

O phurom

Vi kana tu tiro jiuvindimo
Le barvale kârdean-les nakhavdo
Thai jeanimasa ududiardo
Sea amen tu buter kames,
Tale nai lashio yekhimaste
Amaro jivimo, kodolende
So barile ande kovlimaste.
Me jeanau mire phurendar
Yek puranimastar paramichi
Yekhe manushestar so jiidino
Khote le Romanendar shiudino
Ta' bisterdem lesko anavoro
Shukariardo sas-les o ilo
O phuro kodo yagalo,
Beshlindoi vo mashkar amende
Pasha-i Dunărea, phenelas
Peskerendar bibahta
Peskia goghiatar ankala'las.
Thai aver anda leste astar'nas
Astarniasa azir thai mashe
Thai anda ivendeste

Din blane, straie de-mbrăcat,
Iar el nici c-a putut deprinde
Nevoii îngrijăluiri,
Și blestemând cu mari cuvinte,
A soartei lui învăluiri,
Zicea că dumnezeii grea
Certare lui au rânduie
Și moarte, drept bun dar, cerea.
Din sânul patriei răpit,
Ca un copil plângea cumplit
El la aducerea aminte
De zilele de mai nainte,
Murind, a fost lăsat cuvinte
A lui înstrăinate oase
Să se mute la a lor pământ.

Alecu

O! iată soartă ticăloasă
A unui scriitor vestit!
A unui patriot slăvit!
Poetule! Tu mie spune:
Ce se numește slavă-n lume?
A laudelor glăsuire!
Din neam, la depărtatul neam!
Ori după moarte tânguie!
Sau în sfârșit istorisire
Sub șatra a unui țigan?!
Uitând cu ură lumea mare,
Acum Alecu de doi ani
Petrece tot între țigani
Într-o firească desfătare.
Cu dâșii bine s-a deprins
Și rareori el, ca prin vis,
Abia mai aducea aminte
Petrecerea de mai nainte.
Vieții lui soție bună

Poshtinatar, gada huriavimaste
Thai vo chi-na-chi sikilo
Le arakhimnasko kampimo',
Th'armandinoi bare alaventsa,
Leskia bahtakă astarimata,
Phen'las k'ăl devla pharo
Dine-les les o marimo'
Thai sar pokin mangălas o merimo'.
Peskă themestar chordino,
Rovel assar ik tsinoro
K'ogoghiako andimo'
Le ghesăndar le anglutne ,
Merindoi, mukleas alava
Leskă kokala'l tradine
Ande pengi phuv te ningărdion-pe.

O Alecu

O! dikhta baht chori
Yekhă butjandeski ramiari!
Yekhă bare themeskă kamliari!
Giliareia! Tu mangă motho:
So ande phuviate barimos sî bushilo?
Le asharengo vakerimo'
Pashunestar, k'o duruno pashuno!
Va' pala merimaste rovimo'!
Vai agore phendimos puranimasko
Tala-i tsăra ikhă Romseki?!
Bisterindoi nadehimasa e phuv bari,
Aba o Alecu duie bārshăndar
Beshel sea mashkar Roma
Ande'k praktikitkano gularimo'.
Lentsa mishtes sikiardilo
Thai na butivar vo, sar ande suno,
Phares serelas vo
O angluno pesko jivimo.
Leskă jivimas lashi romni

Cu dâns' Zamfira dimpreună
Se duc cu ursul pe la sate,
Alecua prea frumos mi-l joacă,
Moșneagul daireaua bate,
Toți pentru bun bacșiș se roagă;
Și-așa petrec a lor viață.
Într-o zi de dimineață
Zamfira veselă cânta
Și la Alecu se uita.

*

Cântecul I

Arde-mă, frige-mă
În foc vânat pune-mă.
De m-ai frige pe cărbune,
Ibovnicul nu-ți voi spune.
Că el este tinerel,
Drăgălaș și frumușel;
Iar pe tine, bărbat rău,
Eu de-acum nu te mai vreau.
Și tu măcar pân' la moarte
De m-ai bate, de m-ai arde,
Și bucăți de m-ai tăia
Tot voi face cum voi vrea.

Alecu

Ce nu mai taci, că am urât
A voastre cântece țigănești.

Zamfira

Dreptate ai să le urăști,
Că tocmai pentru tine cânt.

*

Lesă e Zamfira kethanes
Jean le richesa gavorende,
O Alecu zore shukar khelavel-les
O phuro e davuli marel,
Savore anda'k lov lashio mangel;
Thai aiakha pengo jivimos ningrân.
Ande'k ghes teharinasa
E Zamfira loșali gilabalas
Thai Alecoste dikhălas.

*

E gili yek

Phabar-ma, pek-ma
Ande yag azir thov-ma.
Pe angarende man te pekăsas
Le kolavres tukă na phenavas.
Kă vo'ilo ternoro,
Kamloro 'hai shukaroro;
Tale tut nasul mursh,
Akanara chi kamau.
Thai tu vi ji merimaste
Te maresas, man te thabaresas,
Thai kotorende te shinesas,
Sea kărava sar kamava.

O Alecu

Soste chi ashes, că me nadehlem
Tumaren gilian le roman en.

E Zamfira

Chacho sîtu te na dehăs-le,
Kă orta anda tute giliavau-le.

Alecu

Da' eu și fără de cântare
Pricep ceva a ta plecare.
Și visul meu de astă-noapte
Îmi prevestește grele fapte.

Zamfira

În visuri crezi, om luminat?
Un lucru foarte de mirat!

Alecu

Nu cred în visuri, nici nu vreau
Să cred într-o nimică eu,
Și tu de-acum nu ai crezare;
Iar visul meu fiind cumplit
În suflet a întipărit
O prea urâtă așteptare,
Dar mai ales simțirea me
Îmi prevestește oarece.

Moșneagul

La ce atâta supărare,
Tu ți-ai făcut fără' de cuvânt?

Alecu

O! nu, eu foarte bine simt,
Eu înțeleg a ei schimbare.

Moșneagul

A ta mâhnire temei n-are!
Ea îi femeie! Tu iubești;
Tu porți o dragoste cumplită,
Statornică, nemărginită.
Iar inimile femeiești
Prea înfocat ne îndrăgesc
Și iar degrabă ne urăsc.

O Alecu

Tale me bi-gilioareako
Hakiarau ishi kiro telearimo'.
Thai munro ratiako suno
Angle phenel kărimata phare.

E Zamfira

Sunende pakias, manush goghiasa?
Îk buki baria chudimasa!

O Alecu

Na pakiau sunengă, chi-na-chi kamau
Me ande khancheste te pakiau,
Thai tut akanara na'i-tu pakiaimo';
Hai munro suno avindoi pharo
Ande ghieste vo hramosardo
Îk zore jiungalo ajiukărimo',
Tale feder munro ilo
Angle phenel-mangă vareso.

O phurom

Anda soste kadiki holi.
Tu kărdean-tukă kărimasko bi?

O Alecu

O! na, me bares mishto haliarau,
Lako paruvimos mishtes hakiarau.

O phurom

Kiri holi na'i-la zumi!
Voi sî jiuвли! Tu piales;
Îk pharo kamimos tu phiraves,
Bi-phirali, bi-gorani.
Thai le jiuвlikane ile
Sobut yaganes amen chailioven
Thai sigunes amen nakamen.

De-aceasta tu să nu te miri,
Că uită-te-n albastrul cer
Prin nouri lu' cum plutește
Ea tuturor împărtășește
A sa lumină mângâioasă,
Dintr-un oraș intră în alt,
Și din acela vrea să iasă
Lăsându-l iar întunecat;
Și cine poate zice luni:
Stăi într-un loc fără mișcare,
Sau cine stavilă va pune
Femeii la a ei plecare?

Alecu

Dar cum mai înainte ea
Pe mine tare mă iubea?

Moșneagul

Ascultă, eu să-ți spun de mine:
Și eu în lume am iubit
Mai mult pot zice decât tine,
Nemăsurat fiind robit,
Cunosc această pătimire
Întâi țin minte eu abia.
Pe Dunăre când nu avea
Moscalii încă stăpânire.
Pe când știam noi de sultan,
Iar pașa de la Akerman
Ocârmuia Bugeacul tot,
Atuncea tânăr eu eram
Și să-ți închipuiesc nu pot
Cel dintâi foc ce s-au aprins
Întru simțirea mea nestins.
În scurt, ceea ce-am dorit
Cu mare chef am dobândit,
Dar un minut de fericire,

Kadalatar tut te na chudis.
Kă dikh and'o nilo tarpe
Mashkar badala sar urel
Voi savorengă hulavkărel
Pesko vudud kovlikano,
Yekhe dizestar del andre avreste,
Thai te anklel kamel tar kodoles
Tamlo pale mukindoi-les;
Thai kon shai phenel shinoteskă:
Besh ande'k than bi phirimaste,
Vai kon asharlin ka thol
Jiuvleakă lakăre telerdimaste?

O Alecu

Tale sar angleder voi
Man chailiovelas zurales?

O phurom

Ashun, me pa mande phenau:
Vi me jivimaste piardem
Feder but shai phenau sar tute,
Bijanglimasko avindoi das,
Prinjeanau kadaia ileski dukh
Anglal serau me akana.
La Dunărea kana na sas
Le muskalen raiarimas.
Kana jeansas pa o sultan
Th'o pasha katoa Akerman
Tradelas sea o Bugeako
Okona tărno me avoasas
Thai te phenau-tukă nașhtisarau
E angluni yag so astardili
Ande muro ilo, yag bi-mundardi.
Harnes, sea so kamlem
Bute kamlimasa me vi lem,
Tale ik minuto loshimasko

A fost un vis, o nălucire.
Nevasta mea numai un an
Mi-a arătat ceva plăcere,
Apoi fugind cu alt țigan
M-a fost lăsat în supărare
Și cu Zamfira mititică.

Alecu

Dar tu n-ai mai făcut nimică?

Moșneagul

Ce să mai fac! Și cine poate
În silă dragoste a scoate?
Iar oamenii petrec în lume
Mai multe rele între bune.

Alecu

Eu nu-s așa! eu pân' la moarte
Voi răzbuna a mea dreptate
Găsindu-mi dușmanul dormind,
Pe malul mării, neștiind,
Că eu aproape sunt de dâns',
Ș-atunci l-aș arunca în mare
Și moartea cea făr' de scăpare
O aș privi cu haz și râs.
Ocrotitoarea acea bună
A înfocatului amor.
O noapte lină fără lună
S-au pus pân' la ai zilei zori.
Pe ceriu stele scânteiază
Cu strălucitele lor raze.
Țiganiii toți au adormit;
Alecu vis prea greu visează
Și se trezește mult uimit:
Zamfira lângă dânsul nu-i!
Dar unde e?!.. În pieptul lui

Sas îk suno, îk ushial.
Miri romni toko'k bārsh
Sikadeas-mange chipota chailimos,
Thai nashindoi avre romesa
Muklias-man and'o holiarimos,
Thai la tsignoria Zamfiriasa.

O Alecu

Tale tu na kărdian khanchi?

O phurom

So te kărau! Thai kon dastisarel
Anda' shiaglimos piar te ankalavel?
Thai le manush and'o jivimos ningăren
Buter nasula mashkar lashen.

O Alecu

Me na sîm kadea! Me ji merimaste
Pokinava munro chachimos
Arakhlindoi mire dushmanes sovindoi,
P'o kinaro le doriavesko
Kă me pashe sim lestar
Thai shiudavas-les ande doriaveste
Thai le bi-astraimasko merimas
Dikhavas-leste asaimasa
O arakhalo o feder lashio
Le yagalesko kamimo'.
Îk reat uji bi chonoteski
Ji ka'l ghesăskă duda thodili.
Tarpenește le chehenia vrastden
Pengă dudale strafiniantsa.
Le Rom savore sutine;
O Aleculo suno dikhăl zore pharo
Thai ushtioli but ramado:
E Zamfira pasha peste na'!
Tale kai sîla?!.. Leskă kolineste

Se bate inima zulară
Întru mânia înfocată.
El iese înarmat afară,
Pe iarba cea înrouată
O tănuită urmușoară
Se vede... El în nerăbdare
Nu merge, ci, pot zice, zboară.
Dar ce amarnică mirare!
După movili se văd în zare
Ca două umbre șopotind...
El se oprește ascultând:

Zamfira

Mă duc de-acum.
Țiganul tânăr
Mai stai, puicuță!

Zamfira

Zău că mă tem, mă tem, drăguță.

Țiganul tânăr

Da' pentru ce atâta frică,
Stai, nu te teme de nimică,
Alecul tău va fi dormind...
– Aici voi veți muri iubind!...
Alecule groaznic a strigat,
S-a repezit și a și dat
În inimă cu iataganul.
Mort a căzut atunci țiganul.
Zamfira în așa uimire
A zis cu deznădăjduire:
– Ucigașule! mi-i frică
De vărvăreasca ta pornire.

Alecu

Și tu dar lângă dânsul pică!
(o lovește în inimă)

Mardiol o dilo ilo
Ande e yagali holi.
Vo shiureasa ankllel avri,
Pe char e drosinali
Îk garadi patrinori
Dikhiol... Vo ande usharimaste
Chi jeal, shai phenau, urel.
Tale so rovani chuda!
Pala'l phurina dikhion ande tarpeste
Sar dui ushiala lokās duma dindoi...
Vo ashiaivel-pe ashunindoi:

Zamfira

Jeautar akanara.
O terno Rom
Mai besh, ciriklorie!

E Zamfira

Chaches trashau, trashau, kamlioreia.

O terno Rom

Tale anda soste kajiki dar,
Besh, na trasha khanchestar,
Tiro Alecu sovela...
– Tume khote merena piarindoi!...
O Alecu daravanes deas mui,
Nashlea thai vi deasas
Ande ileste la shiureasa.
Pelo mulo okona o Rom.
E Zamfira ande kadea chud
Phendea nirashimasa:
– Mundarneia! Trash mangă
Kire veshalikanestar rat.

O Alecu

Vi tu pasha leste per!
(malavel-la ande ileste)

Zamfira

Ah! am iubit! Iubind și mor...
Se revărsa de ziuă zori:
Alecă după deal ședea
Cu iataganul plin de sânge
Și două trupuri reci privea,
Iar când s-au început a strânge
Țigani toți pe lângă dânș',
Atunci moșneagul cu mâhnire,
Nevrând a face răsplătire,
Apropiindu-se a zis:
– Fugi, varvar om, tu de la noi,
Te du la lumea ta cea mare
Și lasă-ne întru uitare:
Tu ești născut pentru război,
Și te fălești cu deșteptare,
Iar noi în rânduirea soartei
Suntem sălbatici, dar firești,
Știi n-avem pravilicești,
Nici sânge nu vărsăm cu moarte,
La suflet ne numim noi mici
Și n-am ucis încă pe nime,
Iar tu ești varvar! fugi de-aici!
Te du, și Dumnezeu cu tine.
Zicând aceste, au luat
Țigani trupurile moarte,
Plângându-le le-au îngropat
Și s-au pornit în altă parte.
Numai o șatră în cîmpie
Rămase singură, pustie.
Așa când toamna dimineată
Cucoarele se înarmează
Și se pornesc cu strigăt mare
La locuri calde pân' la vară,
Iar una ce putere n-are,
Fiind rănită-n aripioare,

E Zamfira

Ah! Piardem! Piarindoi merav...
Divesarel-pe ghesăsko:
O Alecă pala'i phur beshelas
La shiureaia pherdi rat
Dui shudre tana vardilas,
Thai kana avile te kidion
Le Rom savore pasha peste,
Okona o phuro dukhimasa,
Bi-kamlindoi te pokinel,
Pashindoi phendeas:
– Nash, văshalikano manush amendar,
Ja tire bare manushende
Thai muk-amen bisterimaste:
Tu anda jengi san biando,
Thai phukiardios vi goghiasa,
Thai ame pala amari bahtiate
Sam dive, ta' prakritale,
Prinjandimos lilengo nai-ame,
Chi rat na shioras merimasa,
Ileste ame bushioas tsine
Thai chi shindeam panda khanikas,
Thai tu văshalo san! Khotar nash!
Jea, thai o D'el tusa.
Phenindoi kadala, liné
Le Rom le badané mulé
Rovindoi phuviate garade-le'
Thai ande avria rigiate găline.
Ferdik katuna ande umaleste
Ashili korkori, nangi.
'Hai kanasharadé tehariné
Le kronc há shiurean len
Thai bare muiesa telearen
Taté thanende ji milaié,
Tale yekhia so zor na sila,
Avindoi aresadi phakorende

Rămâne singură, pătrunsă
De mâhniciunea cea nespusă.

Ashel korkori, shindi
La bi-phendiatar dukh phari.

BOEMIANCA

GUILLAUME APOLLINAIRE

Boemianca poate deja să ne spună
Că viețile noastre au fost blocate de noapte
Noi i-am spus adio și deodată
Speranța s-a îndepărtat de fântână grăbită
Dragostea grea ca un urs flămând
A dansat înalt cu voințele noastre pentru frânghii
Pasărea albastră s-a descotorosit de aripile sale
Cerșetorii pierdut-au voința de rugăciune
Noi suntem legați de iad și o știm prea bine
Dar pe cale în speranța iubirii
Noi mergem de mână gândind la
Toate cuvintele boemiencei profetese.

E ROMNI

GUILLAUME APOLLINAIRE

E Romni dashtil aba te phenel amengă
Kă amare jivimata sas rokhiarde reatiatar
Ame phendeam-lakă lashio drom thai yekhal
E asha duriaili haingiatar sigiardi
O piarimo pharo sar ik rishi bokhalo
Kheldeas uches amare manginentsa anda' le shele
E nili chirikli khinosaili peskă porendar
Le mangiarne hasarde o kamimo le Devle-mangimasko
Ame sam phangle le Benge-thanesko thai jeans-la mishto mishtes
Tale pò drom pala e isha le piarimaski
Ame jeas vastendar dindoi gogi ka
Savore phendimata la drabarnia Romniakă.

LUCEAFĂRUL

MIHAI EMINESCU

A fost odată ca-n povești,
A fost ca niciodată,
Din rude mari împărătești,
O prea frumoasă fată.

Și era una la părinți
Și mândră-n toate cele,
Cum e Fecioara între sfinți
Și luna între stele.

Din umbra falnicelor bolți
Ea pasul și-l îndreaptă
Lîngă fereastră, unde-n colț
Luceafărul așteaptă.

Privea în zare cum pe mări
Răsare și străluce,
Pe mișcătoarele cărări
Corăbii negre duce.

Îl vede azi, îl vede mâni,
Astfel dorința-i gata;
El iar, privind de săptămîni,
Îi cade dragă fata.

Cum ea pe coate-și răzima
Visînd ale ei tîmple,
De dorul lui și inima
Și sufletu-i se împle.

Și cît de viu s-aprinde el
În orișicare sară,

O CHEHENO

MIHAI EMINESCU

Sas yekvar puranende sar
Sasas sar nayekvar,
Thagarendar jitsa bari,
Ek but shukar rakhliori.

Thai sas yekhori peskă phurende
Thai bares shukar savorende,
Sar E Shuji mashkar Rashaiende
Thai o chonoto maskar chehenende.

Ushalinatar uche udarende
Voi peskă punrăs ortol
Pasha `i penjeri, kai kunjeste
O Cheheno ajukărol.

Dur dikhălas sar doriavende
Inklel thai dud del
Pe khelale dromorende
Kale beraa ningerel.

Dikhăl les ages , theara dikhăl,
Kadia o kamimos avilo`i ;
Vi vov , kurkăndar dikhindoi ,
E rakhli leskă ghieste guli perel.

Voi sar kuiende ninkărlas
Sunindoi peskă shashanken,
Leskia yagatar vi o ilo
Vi lako gi pherdo silo.

Tai so jiuvindes vo thabliol
Sfakonia berveiate,

Spre umbra negrului castel
Cînd ea o să-i apară.

*

Și pas cu pas pe urma ei
Alunecă-n odaie,
Țesînd cu recile-i scînteii
O mreajă de văpaie.

Și cînd în pat se-ntinde drept
Copila să se culce,
I-atinge mîinile pe piept,
Închide geana dulce;

Și din oglindă luminiș
Pe trupu-i se revarsă,
Pe ochii mari, bătînd închiși
Pe fața ei întoarsă.

Ea îl privea cu un surîs,
El tremura-n oglindă,
Căci o urma adînc în vis
De suflet să se prindă.

Iar ea vorbind cu el în somn,
Ofînd din greu suspină:
- O, dulce-al nopții mele domn,
De ce nu vii tu ? Vină !

Cobori în jos, lucefăr blînd,
Alunecînd pe-o rază,
Pătrunde-n casă și în gînd
Și viața-mi luminează !

El asculta tremurător,

Karing la kalia disiaiki uchaliniate
Kana leskă voi kam dikhiavol.

*

Thai punro punresa pala late
Istral vo kamerate,
Khuvindoi peske shudre vrastentsa
Îk mashengi astarni yagentsa.

Thai kana thaneste anzardiol orta
Te sovliardiol-pe` e cheiori,
Azbal kolineste lakă vasta,
Phand`al laki gugli chamchuli;

Thai dikhalinatar vududimo
Thavdiol pe lakă badaneste,
Pe bare yakhănde marindoi phande,
Pe lako amboldino muioro.

Voi dikhelas leste asaimasa
Vov late dikhalinatar izdraimasa ,
Kă vo pratisarelas-la horesh suneste
Te astardiol-pe lakă gieste.

Thai voi lesa vakerindoi and`o suno
Del ghonci rovel phares:
- O, muro ratiako suno gulo
Au, au sostar tu na aves?

Tele huli cehenii kovli,
Istraindoid pe`k suv dudeski,
Khăreste thai goghiate andriar
Thai moro jivimos khamiar!

Vo delaskan izdraindoi,

Se aprindea mai tare
Și s-arunca fulgerător,
Se cufunda în mare;

Și apa unde-au fost căzut
În cercuri se rotește,
Și din adânc necunoscut
Un mîndru tînăr crește.

Ușor el trece ca pe prag
Pe marginea ferestei
Și ține-n mînă un toiag
Încununat cu trestii.

Părea un tînăr voievod
Cu păr de aur moale,
Un vînăt giulgi se-ncheie nod
Pe umerele goale.

Iar umbra feței străvezii
E albă ca de ceară -
Un mort frumos cu ochii vii
Ce scînteie-n afară.

- Din sfera mea venii cu greu
Ca să-ți urmez chemarea,
Iar cerul este tatăl meu
Și mumă-mea e marea.

Ca în cămara ta să vin,
Să te privesc de-aproape,
Am coborît cu-al meu senin
Și m-am născut din ape.

O, vin` ! odorul meu nespus,
Și lumea ta o lasă;

Zoreder astar`laspe
Thai rongivales shiudelas-pe,
Pes doriaveste horiar`las-pe.

Thai o pai kai vo pelino sas
Angrustiande amboldiol,
Thai biprinjandine horestar
Ek terno shukar bariavol.

Lokhäs nakhäl sar shopniate
P`o gor la penjeriako
Ek rovli ninkäräl vasteste
Paiune charentsa chalmaviardo

Sikal`as sar ik thagar terno
Balentsa somnakune kovle,
Ek nilo pohtan phangliol phando
Pe leske nange dume.

Thai e uchal le muieski sar paieski
Parni sî sar momeliaki,
Îk shukar mulo jiuvinde yakhentsa
So avriden vrastentsa.

- Miria turiatar avilem phares
Pala ki`o akharipe te avav,
Thai o tarpe sî munro dad
Thai miri dei sî o doriav.

Vash kiria kamerate te avav,
Pashal me tut te shai dikhav,
Mire uje tarpesa hulistem
Thai paiendar biandilem.

O, au miri bi-phenadini dukh,
Thai ki`a phuvia tu muk

Eu sunt luceafărul de sus,
Iar tu să-mi fii mireasă.

Colo-n palate de mărgean
Te-oi duce veacuri multe,
Și toată lumea-n ocean
De tine o s-asculte.

- O, ești frumos, cum numa-n vis
Un înger se arată,
Dară pe calea ce-ai deschis
N-oi merge niciodată;

Străin la vorbă și la port,
Lucești fără de viață,
Căci eu sunt vie, tu ești mort,
Și ochiul tău mă-ngheață.

*

Trecu o zi, trecură trei
Și iarăși, noaptea, vine
Luceafărul deasupra ei
Cu razele-i senine.

Ea trebui de el în somn
Aminte să-și aducă
Și dor de-al valurilor domn
De inim-o apucă:

- Cobori în jos, lucefăr blînd,
Alunecînd pe-o rază,
Pătrunde-n casă și în gînd
Și viața-mi luminează !

Cum el din cer o auzi,

Me sîm o ceheno opral,
Thai tu te aves miri phanglial.

Othe mirikliake disende
Nigravatu bute shelabershende,
Thai savore andar le bare paia
Tut si te den kanaa.

- O, san shukar sar ferdi and`o suno
Sikavdiol ik phakalo devlikano,
Tale le dromes so pătêrdian-les
Nikana na sî te phirav-les;

Durano shibiate thai gadende,
Strafias bijivimasko,
Me jiuwindi sîm, tu san mulo,
Thai ki` yakh del-ma phavo.

*

Nakhline trin, ik ghes nakhlo
Thai pale, e reat, avel
Latar opral o cheheno
Peskă suveantsa dudiarei.

Voi ande suneste kampil
Lestar peske te serel
Thai le doriavengi thagareski dukh
Lakă ilestar hutilei:

- Tele huli cehenii kovli,
Istraindoi pe`k suv dudeski,
Andriar khăreste thai goghiate
Thai mo` jivimos khamiar!

Sar vo opral la ashundea-la,

Se stinse cu durere,
Iar ceru-ncepe a roti
În locul unde piere;

În aer rumene vâpăi
Se-ntind pe lumea-ntreagă,
Și din a chaosului văi
Un mîndru chip se-ncheagă;

Pe negre vițele-i de păr
Coroana-i arde pare,
Venea plutind în adevăr
Scăldat în foc de soare.

Din negru giulgi se desfășor
Marmoreele brațe,
El vine trist și gînditor
Și palid e la față;

Dar ochii mari și minunați
Lucesc adînc himeric,
Ca două patimi fără saț
Și pline de-ntunerice.

- Din sfera mea venii cu greu
Ca să te-ascult ș-acuma,
Și soarele e tatăl meu,
Iar noaptea-mi este muma;

O, vin` odorul meu nespun,
Și lumea ta o lasă;
Eu sunt luceafărul de sus,
Iar tu să-mi fii mireasă.

O, vin`, în părul tău bălai
S-anin cununi de stele,

Phandadilo dukhiasa,
Thai o nebo te amboldiol malavel
And`o than kai vo merel;

Lole yaga ande prabaleste
Anzardion savore sumnaleste,
Thai andar le nangimaske haria
Îk shukar mui kărdilea;

Pe leske kalia chungria
E chalmava sika`l phabardi,
Avelas chaches hurindoi
Naiardino yagiata khamali.

Kale pohtanestar pîterdion
Parne bareskă leskă vast,
Biasalo avel thai goghialo
Tai parno muieste vov sîlo;

Tale le yakha bare somnalune
Strafian horesh thai sunale,
Sar dui bezehha bigorune
Thai tamlimaskă pherdiarde.

- Mire tarpestar avilem phares
Te dap-tu kan akana vi ,
Thai lem sar dad le khamiores,
Thai e reat si e dei miri;

O, au e bi-phendi mîrî dukh,
Thai ki`a phuvea tu muk;
Me sîm o ceheno opral,
Thai tu te aves mîrî phanglial.

O, ande ke` bal somnakune, au
Chalmave cehenengă te umblavau,

Pe-a mele ceruri să răsa
Mai mîndră decît ele.

- O, ești frumos cum numa-n vis
Un demon se arată,
Dară pe calea ce-ai deschis
N-oi merge niciodată!

Mă dor de crudul tău amor
A pieptului meu coarde,
Și ochii mari și grei mă dor,
Privirea ta mă arde.

- Dar cum ai vrea să mă cobor ?
Au nu-nțelegi tu oare,
Cum că eu sunt nemuritor,
Și tu ești muritoare ?

- Nu caut vorbe pe ales,
Nici știu cum aș începe -
Deși vorbești pe înțeles,
Eu nu te pot pricepe;

Dar dacă vrei cu crezămînt
Să te-ndrăgesc pe tine,
Tu te coboară pe pămînt,
Fii muritor ca mine.

- Tu-mi cei chiar nemurirea mea
În schimb pe-o sărutare,
Dar voi să știi asemenea
Cît te iubesc de tare;

Da, mă voi naște din păcat,
Primind o altă lege;
Cu vecinicia sunt legat,

Mire tarpende opre te ankles
Lendar shukarideres.

- O, san shukar sar ferdi and`o suno
Sikavdiol ik bengalo,
Tale phirdiate so pâterdian-la
Na si te phirav khayekvar!

Kire nasule kamavimastar dukhan-ma
Mire kolinescă dorya,
Thai dukhan ke` bare-phare yakha
Thai ki`o dikhlimos phabarel-ma.

- Ta` sar te huliav kamesas?
Tale tu na hakiare goodi,
So man sîma` le bimerimas,
Thai tu sinian merivali?

-Alava shukar na rodau,
Sar malavauas na jeanau -
Vi so vakeres me hakiarau,
Me tut na dashti` te prinjeanau;

Ta` te kamesa pakiaimasa
Te kamliarau tu kamlimasa,
Huliar-tu tele phuviate,
Au merivalo sar mande.

- Tu mangăs orta mire bi-merimas
Paruvimos yekhe chumidimaste,
Tale kamau pale vi te jeans
Sode kamavau tu zurales;

Va, sî te biandiau bezehăstar,
Hunilindoi aver thami;
Le sadaimasa sîm phanglo,

Ci voi să mă dezlege.

Și se tot duce... S-a tot dus.
De dragu-unei copile,
S-a rupt din locul lui de sus,
opraluno,
Pierind mai multe zile.

*

În vremea asta Cătălin,
Viclean copil de casă,
Ce împle cupele cu vin
Mesenilor la masă,

Un paj ce poartă pas cu pas
A-mpărătesii rochii,
Băiat din flori și de pripas,
Dar îndrăzneț cu ochii,

Cu obrăjei ca doi bujori
De rumeni, bată-i vina,
Se furișează pînditor
Privind la Cătălina.

Dar ce frumoasă se făcu
Și mîndră, arz-o focul;
Ei Cătălin, acu-i acu
Ca să-ți încerci norocul.

Și-n treacăt o cuprinse lin
Într-un ungher degrabă.
- Da` ce vrei, mări Cătălin ?
Ia du-t` de-ți vezi de treabă.

- Ce voi ? Aș vrea să nu mai stai

Tale kamau te avau puterdino.

Thai sea jaltar... Thai gălo.
Kamimastar yekhia rakhliako ,
Phaglia-pe' anda` pesko than

Bidikhlo avindoi buter ghesa.

*

O Cătălin kadale cireste,
Chor shiavoro khăresko,
So pherel le tahtaia moliakă
Sîniate le manushengă,

Îk das so phiravel punro punresa
La thagiarniaki pasterni,
Rakhlo choro andar i lulughi,
Tale tromalo le yakhăntsa,

Le chamorentsa yagia dui
Marel-le i dosh lolimaste,
Avel chorial, ajiukărel
Yakhiardinoi Cătălinate.

Ta` sode shukarni voi kărdili
Thai marel-la e yag sumnaku`ii
Cătălinona aba akana than sî
Te zumaves e bahht kiri.

Thai nakhlimestar la hutildea kovles
Ande`k khunjo sigunes.
- Tsîneia ta` tu so kames
Ja thai dikh ki`a bukia te kăres!

- So kamau? kamauas te na beshes

Pe gânduri totdeauna,
Să rîzi mai bine și să-mi dai
O gură, numai una.

- Dar nici nu știu măcar ce-mi ceri,
Dă-mi pace, fugi departe -
O, de lucefărul din cer
M-a prins un dor de moarte.

- Dacă nu știi, ți-aș arăta
Din bob în bob amorul,
Ci numai nu te mînia,
Ci stai cu binișorul.

Cum vînătoru-ntinde-n crîng
La păsărele lațul,
Cînd ți-oi întinde brațul stîng
Să mă cuprinzi cu brațul;

Și ochii tăi nemișcători
Sub ochii mei rămîie...
De te înalț de subsuori
Te-nalță din călcîie;

Cînd fața mea se pleacă-n jos,
În sus rămîi cu fața,
Să ne privim nesățios
Și dulce toată viața;

Și ca să-ți fie pe deplin
Iubirea cunoscută,
Cînd sărutîndu-te mă-nclin,
Tu iarăși mă sărută.

Ea-l asculta pe copilaș
Uimită și distrasă,

Goghinate sadaikanes,
Te asas mishteder thai man te des
Îk mui ferdi yekhes.

- Ta na jeanau ci so manges,
Shando deman thai dur te nashes -
O, le Cehenestar andar o del
Lea-ma îk duk so mundarel .

- Sîkavauas-tukă, te na jeanes
Kukinatar kukinate le kamibenes,
Tale ferdi na holiar-tu,
Thai besh shukarikanes.

Sar o veshari thol veshes
O astarin chiriklioryangă,
Te anzarau o bango vast tukă
La angaliasa man te hutiles;

Thai ke' yakha biphirvale
Te achen tala mire...
Te vazdava-tu thakăndar
Ushtiar-tu le khureandar;

Kana muro mui mukâlpe tele,
Te ashes le muiesa opre,
Te dikhas yek avreste bi-chaile
Thai soro jivimos gule;

Thai te a"l tuke mishto
O kamipen prinjandino,
Kana te chumidau-tu bangiav,
Tu pale man chumide.

Voi del kan le tsinores
Chudini thai bi-jandi,

Și rușinos și drăgălaș,
Mai nu vrea, mai se lasă,

Și-i zise-ncet: - Încă de mic
Te cunoșteam pe tine,
Și guraliv și de nimic,
Te-ai potrivi cu mine...

Dar un luceafăr, răsărit
Din liniștea uitării,
Dă orizont nemărginit
Singurătății mării;

Și tainic genele le plec,
Căci mi le împlie plînsul
Cînd ale apei valuri trec
Călătorind spre dînsul;

Lucește cu-n amor nespus,
Durerea să-mi alunge,
Dar se înalță tot mai sus,
Ca să nu-l pot ajunge.

Pătrunde trist cu raze reci
Din lumea ce-l desparte...
În veci îl voi iubi și-n veci
Va rămînea departe...

De-aceea zilele îmi sunt
Pustii ca niște stepe,
Dar noaptea-s de-un farmec sfînt
Ce nu-l mai pot pricepe.

- Tu ești copilă, asta e...
Hai și-om fugi în lume,
Doar ni s-or pierde urmele

Thai lajanes tha` shukares,
Na kamel , ashel mukli.

Thai phendia lokās: - panda tsinimastar
Tut prinjeanaus-tu,
Thai alavalo thai khancesko,
Tu mantsa malasavesas-tu...

Ferdi ik ceheno, anklistino
Shandimastar le bisterimasko,
Del poghia biagoruno
Le doriaves o korkoro;

Thai garavianes le tsamtsulen bangioi,
Kă pherel-mangă-le' o rovipen
Kana le paieske phena nakhen
Karing leste gălindoi

Strafial ikhă kamimasa biphendo
E dukh te nasharel mange-la,
Tale sea opreder vazdiavol vo
Mandar te nashtil te avel arezado,

Andre del biasano shudre vrasentsa
Sumnalestar so duriarel-les,
Shele bārshānde kamava-les
Sî te ashel le durimatentsa.

Kodolatar si le divesa mire
Shiushe sar nesave umale,
Ta le ratian sile `k gulimos somnal
Saves nashti hakiarau ci sar.

- Tu san tsikni kadaia sî...
Au, thai nashasa ando sumnal,
Sî te hasaren-pe amare punre

Și nu ne-or ști de nume,

Căci amîndoi vom fi cuminți,
Vom fi voioși și teferi,
Vei pierde dorul de părinți
Și visul de luceferi.

*

Porni luceafărul. Creșteau
În cer a lui aripe,
Și căi de mii de ani treceau
În tot atîtea clipe.

Un cer de stele dedesupt,
Deasupra-i cer de stele -
Părea un fulger nentrerupt
Rătăcitor prin ele.

Și din a chaosului văi,
Jur împrejur de sine,
Vedea, ca-n ziua cea dentii,
Cum izvorau lumine;

Cum izvorînd îl înconjur
Ca niște mări, de-a-notul...
El zboară, gînd purtat de dor,
Pîn` piere totul, totul;

Căci unde-ajunge nu-i hotar,
Nici ochi spre a cunoaște,
Și vremea-ncearcă în zadar
Din goluri a se naște.

Nu e nimic și totuși e
O sete care-l soarbe,

Thai ci janena le anava amare,

So lidui avasa harane,
Avasa saste thai asane,
Hasaresa e yag kata`l phure
Thai vi o suno kata`l cehene.

*

Teleardo o cheheno. Barionas
Leskă phaka and`o nebo,
Thai shelvarshele bershenge nakhenas droma
Ande sea kadiki vailaa.

Îk nebo chehenengo telal,
Nabah cehenengo opral -
Sar ek ronghi sika`las biphago
Mashkar lende phirdivalo.

Thai andar le shiushimaske haria,
Pestar angrustikanas,
Dikhâlas sar and`o angluno dives,
Sar biandionas vududa;

Sar les truiaren anklitindoi,
Sar nesave bare doriava , vo plivindoi...
Goghin phirado dukhatar vo urel,
Ji kana sea, sea nashel;

So na si gor kai `o aresel,
Ci yak te prinjanel-pe,
Thai o chiro ivia zumavel
Nangimatendar pes te bianel.

Khanci na`i thai sî vareso
Îk trushimos kai piel-les,

E un adînc asemenea
Uitării celei oarbe.

- De greu! negrei vecinicii,
Părinte, mă dezleagă
Și lăudat pe veci să fii
Pe-a lumii scară-ntreagă;

O, cere-mi, Doamne, orice preț,
Dar dă-mi o altă soarte,
Căci tu izvor ești de vieți
Și dătător de moarte;

Reia-mi al nemuririi nimb
Și focul din privire,
Și pentru toate dă-mi în schimb
O oră de iubire...

Din chaos, Doamne,-am apărut
Și m-aș întoarce-n chaos...
Și din repaos m-am născut,
Mi-e sete de repaos.

- Hyperion, ce din genuni
Răsai c-o-ntreagă lume,
Nu cere semne și minuni
Care n-au chip și nume;

Tu vrei un om să te socioți,
Cu ei să te asameni ?
Dar piară oamenii cu toți,
S-ar naște iarăși oameni.

Ei numai doar durează-n vînt
Deșerte idealuri -
Cînd valuri află un mormînt,

Sî îk horimos so sîlo
Sar o koro bisterimos.

- Le phare kalimastar sadano,
Dadeia, man pătăr-ma
Thai shelibershende te a`s ashardino
P'o punralo phuviako savoro;

Mang mange versavi pokin Devla,
Tale aver bakht man dema,
So tu san jivimatengi haing
Thai le merimasko dinivalo;

Palpale le o angrusto le bimerimasko
Thai e yag dikhimatendar,
Thai paruvimos mange desavorăndar
Îk ciroro kamimasko...

Chuchimastar Devla avilem
Thai boldausman shiushimaste...
Thai biphirdimastar biandilem.
Biphirdimastar trush si mange.

- Hyperion, so horinendar
Ankles yekhe savore sumnalesa,
Na mang sikavina thai somnal bukia
So na`i`le mui thai anava

Tu kames ek manush tut te gines,
Lentsar te amiaves?
Tale bilavona sea le manush,
Biandiona palem manush.

Von fer`i ande balval vazdena
Nangă kamibenaa -
Kana îkhăs limores arakhen-les le

phena,
Răsar în urmă valuri;

Ei doar au stele cu noroc
Și prigoniri de soarte,
Noi nu avem nici timp, nici loc,
Și nu cunoaștem moarte.

Din sînul vecinicului ieri
Trăiește azi ce moare,
Un soare de s-ar stinge-n cer
S-aprinde iarăși soare;

Părînd pe veci a răsări,
Din urmă moartea-l paște,
Căci toți se nasc spre a muri
Și mor spre a se naște.

Iar tu, Hyperion, rămîi
Oriunde ai apune...
Cere-mi cuvîntul meu dentii -
Să-ți dau înțelepciune ?

Vrei să dau glas acelei guri,
Ca dup-a ei cîntare
Să se ia munții cu păduri
Și insulele-n mare ?

Vrei poate-n faptă să arăți
Dreptate și tărie ?
Ți-aș da pămîntul în bucăți
Să-l faci împărăție.

Îți dau catarg lîngă catarg,
Oștiri spre a străbate
Pămîntu-n lung și marea-n larg,

Palal anklen phena;

Len silen chehenya bahtiasa
Thai nashardimata bahtiangă,
Ciro thai than na`si amengă
Thai le merimas ci prinjeanasa.

Bărkhăstar le bi-mulesko iji
Jivel-tar ages so merel,
Te merelas ik kham and`o del
Astardiol kham pale ;

Amiaindoi sagda kă anklel,
Pala leste o merimos avel,
So savore biandion te meren
Thai meren te bianen-pen.

Thai tu, Hyperion, te beshes
Verkai ki`o vudud perel...
Mang anglal mire alaves -
Te dap-tukă hakiarimas ?

Kames kodole muies krîlo te dau,
Thai pala leski gili
Te len-pe le barale vâshantsa
Thai le pashvăsha and`o doriau?

Amborim kames tire kărdimas te sikaves
Chachipen thai zuralimos?
Davas-tukă la phuvia kotora
Te kares-la thagarimos.

Dap-tu pohtan beresko pala pohtan,
Lurdimaten te phires
La phuvia dîlgimaste, buflimaste le doriaves,

Dar moartea nu se poate...

Și pentru cine vrei să mori ?
Întoarce-te, te-ndreaptă
Spre-acel pământ rătăcitor
Și vezi ce te așteaptă.

*

În locul lui menit din cer
Hyperion se-ntoarse
Și, ca și-n ziua cea de ieri,
Lumina și-o revarsă.

Căci este sara-n asfințit
Și noaptea o să-nceapă;
Răsare luna liniștit
Și tremurînd din apă

Și împle cu-ale ei scînteii
Cărările din crînguri.
Sub șirul lung de mîndri tei
Ședeau doi tineri singuri:

- O, lasă-mi capul meu pe sîn,
Iubito, să se culce
Sub raza ochiului senin
Și negrăit de dulce;

Cu farmecul luminii reci
Gîndirile străbate-mi,
Revarsă liniște de veci
Pe noaptea mea de patimi.

Și de asupra mea rămîi
Durerea mea de-o curmă,

Tale na` shtilpe te meres...

Thai anda` kaste kames te meres tu?
Bolde-tu, ja
Karing e phuv hasardimaski kodoia
Thai dikh so ajukerel-tu.

*

Ande lesko shinado than tarpestar
O Hyperion pes amboldel
Thai sar ande o ghes ijiara,
Peska` vududes shiordel.

Kă sî berveli, o kham perel
Thai, e riat sî te mala`l;
O shionoto chendialo anklel
Izdraindoi paial.

Thai pherel peska` vrastentsa
Le droma anda` l văshore.
Tala` i dilgi dori le melane rukhengi
Dui terne beshenas korkore.

- O, mek mure sheres chuchiate,
Chumidinie, te sovliavol-pe
Tala` i vuji strafin kiria yakhiaki
Thai guli bi-phendimaski ;

Dorikerimasa le shudre vududesko
Mîrăn gogiarimatendar nakh,
Shior shălebershengo chendo
pe e dukhali mîrî reat.

Thai opral mandar te ashes
Mîrea dukha te chingares,

Căci ești iubirea mea dentii
Și visul meu din urmă.

Hyperion vedea de sus
Uimirea-n a lor față;
Abia un braț pe gât i-a pus
Și ea l-a prins în brațe...

Miroase florile-argintii
Și cad, o dulce ploaie,
Pe creștetele-a doi copii
Cu plete lungi, bălaie.

Ea, îmbătată de amor,
Ridică ochii. Vede
Luceafărul. Și-ncetișor
Dorințele-i încrede:

- Cobori în jos, luceafăr blînd,
Alunecînd pe-o rază,
Pătrunde-n codru și în gînd,
Norocu-mi luminează !

El tremură ca alte dăți
În codri și pe dealuri,
Călăuzind singurătăți
De mișcătoare valuri;

Dar nu mai cade ca-n trecut
În mări din tot înaltul:
- Ce-ți pasă ție, chip de lut,
Dac-oi fi eu sau altul ?
Trăind în cercul vostru strîmt
Norocul vă petrece,
Ci eu în lumea mea mă simt
Nemuritor și rece.

Kă san muro kamiben angluno
Thai o paluno muro suno.

O Hyperion opral dikhâlas
Ande lengo mui le chudimas;
Feri îk vast pe laki kor thodia
Thai voi ande angalia les liia...

Sunghen patrina rupunale
Thai peren, îk gulo brîshind,
Shărende duie shiavorende
Dîlgone balentsa, khamale.

Voi, matiardini kamibenestar,
Opre anel le yakhen. Dikhâl
Le Chehenes. Thai lokhiores
Peskă kamimaten leske del:

- Huli tele, ceheno kovlo,
Istraindoi pe `k dori ududiaki,
Andriar vâshăste thai goghiate,
Mîria bahtiaa khamiar !

Vo khinol-pe ` sar avervara
Vâshănde thai ande `l phurina,
Ningărindoi korkorimata
Phirdivale phenange;

Ta na perel sar nakhle ciresko
Savore uchimastar ande `l doriava
- So dukhal-tu tut mui chikako,
Aver vai me te avava ?
Jivindoi tumare tang angushterineste
Phiren pala tumaria bahtiate,
Thai me jeanau-man mîră sumnaleste
Bi-mervalo thai shudro dukhiate.

SAETA⁶

FEDERICO GARCIA LORCA

Negrul Iisus
Se schimbă
De la crinul din Iudeea
În garoafa Spaniei
Privește de unde vine el!
Din Spania,
Cer senin și negru, pământ pârjolit,
și albi de ape unde apa
curge totdeauna așa încet,
Cristul negru,
Cu păr lung, ars,
Pomeți proeminenți
și pupilele albe.
Privește unde merge!

SAETA

FEDERICO GARCIA LORCA

O kalo Iisus
Paruvdiol-pes
Parnia lulughiatar la Iudeeaki
Ka'i loli lulugi la Spaniaki.
Dikh katar avel vo!
Spaniatar,
Tarpe vujo thai kalo, phuv thabardi,
Thai vodré lenengă kai o pai
thavdiol sagda kadea lokhes,
O kalo Iisus,
Kale phabarde balența,
Chamengă dume bare kokalența,
thai parne yakha.
Dikh kai jeal!

---

⁶ Saeta este un cântec religios specific Spaniei, al cărei formă și stil au evoluat de-a lungul secolelor. Cântecul saeta evocă emoții puternice și sunt cântate în timpul procesiunilor publice.

ROMANȚA LUNII

FEDERICO GARCIA LORCA

Luna a venit la fierărie
Cu rochia sa cu flori înmiresmate
Tânărul o privește, o privește,
Tânărul o privește
În aerul electricizat
Luna își mișcă mâinile
Și-și arată lascivă și pură
Sânii-și fermi de cositor solid.
Dispari, luno, luno.
De ar fi venit țiganii
Ți-ar fi făcut inima
Coliere albe și inele.

Tinere lasă-mă să dănțuiesc
Când ei veni-vor, țiganii
Te vor găsi pe nicovală
Cu ochii închiși.

Fugi, luno, luno, luno
Deja am încălecat caii.
Tinere, lasă-mă, nu călca pe
albeața mea apretată
Călărețul se apropie
Bătând topa câmpiei
În fierărie tânărul
A închis ochii.

Prin plantația de măslini ei vin
bronz și visări- gitanii
capete ridicare
și ochii pe jumătate închiși.

E GILI LA CHONUTANIAKI

FEDERICO GARCIA LORCA

E chonutani avili ka'i vignia
Peskia tsohasa parne sunghiarde lulugiantsa
O terno shiavo dikhăl-la, dikhăl,
O shiavo dikhăltar late
Ande o yagalo prabal
E shionotani khelavel pescă vasta
Thai sikavel kamivali thai shuji
Peskân zuralen chuchian archichale.
Nash, chonotanie, chonotanie.
Te avilesas le Roma
Kărenas ki'ò ilo
Korale parne thai angrustia.

Terne shiavorăia, muk-ma te khălau
Kana avenatar, le Roma
Arakhăna-tu pe kovantsa
Phandade yakhăntsa.

Nash chonotanie, chonotanie, chonutanie.
Aba anklistem pe grastende.
Terneia, muk-ma, na tho o punro pe
munro parnimos muhliardo
O grastiari pashol
Marindoi e davuli le alinjieski
Ande sastrilin o tărno
Phandadea le yakha.

Mashkar e bar le zektilinengi von aventar
Pirdune thai sune, le Roma
shăre vazde
Thai yakha dopashe phandade.

Auzi, pasărea nopții
Cum cântă-n copaci.
De-a lungul tăriei luna se mișcă,
Ținându-l pe tânăr de mână.

În fierărie ȝiganii plâng,
ȝipă.
Aerul o veghează, veghează
Aerul vegează asupra-i.

Ashun, e chirikli la reataki
Sar gilabel ande rukhände.
Dilgal le tarpesko o chonoto chalel,
Ninkärindoi le ternes vastestar.

Ande e sastrialin le roma roven,
chingara den.
O hava arakhäl-la, arakhäl
O braval pa late dikhäl.

GHITARA

FEDERICO GARCIA LORCA

Plânsul
Ghitarei începe.
Sticlele zorilor
Sunt zdrobite.
Plânsul
Ghitarei începe.
Fără rost
Să-l oprești.
Imposibil
Să-l oprești.
Plânge monoton,
Așa cum apa plânge,
Așa cum vântul plânge peste troiene.
Imposibil să-l amuțești.
El plânge pentru lucruri
Foarte foarte îndepărtate.
Nisipuri fierbinți din sud
Care tânjesc după camelii albe.
Plânge- ca o săgeată fără țintă.
Și o seară fără dimineață,
și prima pasăre moartă
pe creangă.
Ah, ghitara-
Inimă rănită mortal
De cinci săbii.

E KEMANA

FEDERICO GARCIA LORCA

O rovimo
La kemanako malavel
Le shishia le teharinescă
Sîle ikhiardine.
O roviben
La bashaldiako malavel.
Bi dashtimasko
Te achaves-les.
Bidashtimasko
Te aterdiaries-les.
Rovel yekhe muiesă
Kadea sar o pai rovel.
Aiakha sar e balval rovel pa'l bare iva.
Bishaimasko te rokhes⁷ -les.
Vo rovel anda'l bukya
Bares bares duriardine.
Kishaia thabarde dakshinatar
So trushavdion pala parne kamelii.
Rovel- sar ik yar bi yarlinaki
Thai ik berveli biteharinaki,
thai e anglutni chirikli muli
pe raiori.
Ah, e kemana-
Ilo dukhavidino mulikanes
Panje shiureandar.

---

⁷ Vechi cuvânt rom, cu originea în hindusul rukna रुक्ना - a opri, a interzice. Găsim cuvântul rom "rokhel"- "el interzice", în cartea Bibaxtale Berša, la pagina 152, carte scrisă de Donald Kenrick și Grattan Puxon, editura Editorial Presencia Gitana, Madrid 1996.

DOUĂ FETE TINERE

FEDERICO GARCIA LORCA

Pentru Maximo Quijano

Lola
Sub portocal, ea
Spală scutece de bumbac.
Ea are ochii verzi și o voce violetă.
Oh, dragoste,
Sub portocalul înflorit!
Apa din pârau
A curs mai departe umplută cu soare;
În micuțul crâng de măslini,
O vrabie a cântat.
Oh, dragoste,
Sub portocalul înflorit!
Mai târziu, când Lola
Folosește peste tot săpunul ei,
Viitorii toreadori vor veni.
Oh, dragoste,
Sub portocalul înflorit!

DUI TERNIA SHEIA

FEDERICO GARCIA LORCA

Vash o Maximo Quijano

Lola
Tala o naranjlin, voi
Thovel pherne usheskă.
La sîla zelenia yakha thai îk chednilo krilo.
Oh piarimo,
Tala o naranjlin⁸ lulugiardo.
O pai lenorestar
Thavdeas dureder pherdo khamesa;
And'o văshoro ziktilinengo⁹,
Îk chirikli gilabadeas.
Oh, kamimo,
Tala o naranjlin lulugiardo.
Kasneder, kana'i Lola
Istemal kărel bithana pesko sapui,
Le thearakă toreadoria si te aventar.
Oh kamibo,
Tala o naranjlin lulugiardo.

---

⁸ În cartea domnului Ronald Lee, *Das duma Romanes*, găsim că la portocală se spune narandj.

⁹ În dialectul Sepeçides Romani găsim acest cuvânt, ziktilin- măslin.

FALSETA

FEDERICO GARCIA LORCA

Oh, petenera gitană
Yayay petenera
Nu au fost fetițe bune
La înmormântarea ta.
Fetițe care dau cosițe
Unui Christ mort,
care poartă eșarfe cu dantelă albă
la sărbători.
Înspăimântători oameni au fost
La înmormântarea ta.
Oameni cu inimile
în capetele lor,
care te-au urmat, plângând
prin străzile înguste
Oh, petenera gitană!
Oh petenera!

HOHAVNI KEMANA

FEDERICO GARCIA LORCA

Oh, romani petenera
Yayay petenera
Na's lache chaioria
Tire phuviate garadimaste.
Chaioria so den chungria
Îkhă mule Christeskă,
Save phiraven parne dikhle dantelasa
Bare ghesende.
Trashimaskă manusha sas
Tire phuviate garadimaste.
Manusha pengă ilentsa
ande pengă shăre,
save pratisardine-tu, rovindoi
anda'l drama tang
Oh, romani petenera!
Oh petenera!

DANS

FEDERICO GARCIA LORCA

În grădina Petenera¹⁰
În grădina nopții
Șase fecioare gitane,
înveșmântate'n alb
dansează.
În grădina nopții
Încoronate
Cu hârtie roșie
Și iasomie.
În grădina nopții.
Dinții lor- sedef-
Zgârâie umbra arsă.
Și în grădina nopții,
Umbrele lor se lungesc
Și ajung până la cer,
Toate violete.

KHELIMOS

FEDERICO GARCIA LORCA

Ande bar Petenera
Ande e bar la ratiaki
Șov chaia romania,
Huriavdine parneste
khelen.
Ande e bar la ratiaki
Chalmaventsa pe shărende
Loliasa ramomaski¹¹
Thai nilaki.
Ande e bar la ratiaki
Lengă dand – shankuno-
Shingăren e uchalin e thabardi.
Thai ande ratiaki bar,
Lengă uchalinaa dîlgiardion
Thai aresen ji k'o tarpe¹²,
Savore chednile¹³.

¹⁰ Petenera este o formă de flamenco.

¹¹ Ramomaski- hârtia (lit. „cea a scrisului”).

¹² “Tarpe” era denumirea cerului în limba romilor din Spania.

¹³ Nilo în dialectul romilor englezi înseamnă “albastru”. Pentru că în sanscrită pentru iasomie (Nyctanthes Arbor Tristis) avem nilaka-नीलक, am decis a-l folosi pentru a întregi lexicul redus al limbii romani. “Chednila”- “violet”, în dialectul Kalderasch, conform Ronald Lee, „Learn Romani: Das-Duma Rromanes”. Este cunoscut că pictorii amestecă roșul cu albastru pentru a obține violet. În sanscrită “nila” înseamnă “albastru”, iar sanscrita are pentru culoarea violet tot un compus al lui nila, नीललोहति-

**PORTRETUL LUI
SILVERIO FRANCONETTI**

FEDERICO GARCIA LORCA

Între italian
Și flamenco,
Cum a cântat,
Acel Silverio?
Mierea groasă a Italiei,
Amestecată cu lămâia noastră,
Cântată în adâncul vaiet,
A celui siguiriyero¹⁴.
Strigătul lui a fost teribil.
Bătrânii spun
Că ți se ridica părul la sfârșit,
și făcea mercurul
din oglinzi să crape.
El urca și cobora notele
Fără o alunecare.
Un creator
Și un grădinar.
Un creator de balcoane
Pentru tăcere.
Acum melodia lui
Doarme cu ecourile.
Pură și absolută,
Cu ecourile finale.
alavensa.

**O MUIALIN LE
SILVERIE FRANCONETTESKO**

FEDERICO GARCIA LORCA

Mashkar o italiano
Thai o flamenko,
Sar gilabadia,
Kodo Silverio?
E thuli anghin la Italiaki,
Hamisardini amaria shukliasa,
Gilabadi and'o horutno rovimos,
Kodole siguiriyeresko.
Lesko chingar dar delas.
Le phure phenen
Kă vazdionas-pe tukă le bal agoreste,
Thai kărelas o jivdo-rup
dikhalinendar te phagliol.
Vo vazdelas thai huliarelas le gilina
Bi'k istraimos.
Îk kărivalo
Tha'k bariari.
Îk bukiari balkonengo
Anda' bivakerimaste.
Akana leski gili
Sovel le ushialu'ne¹⁵ alaventsa.
Bidoshali thai savorikani,
Le agoru'ne¹⁶ palpale ashunde

¹⁴ O formă de flamenco.

¹⁵ "Ushialutno alav" - „ecoul” (ushial-umbră/fotografie, „alav”-”cuvânt”)

¹⁶ În sanscrită „pratishrutka” - „ecou”. Cuvânt compus din „prati” - „înapoi”, și „shruta” - „auz”. Ca atare noi propunem calchiera „palpaluno ashundo alav” - „cuvânt auzit în revers”.

CELE ȘASE CORZI

FEDERICO GARCIA LORCA

Ghitara
Face visele să plângă.
Suspiniul sufletelor
Pierdute
Rupe prin gura
Rotundă
Și ca tarantula,
Leagă o stea mare
Să prindă suspinele
Care plutesc în a sa neagră
Cisternă de lemn.

LE SHOV DORIA

FEDERICO GARCIA LORCA

E kemana
Kărel le sunen te roven.
O khond le giengo
Hasarde
Phagă mashkaral o mui
O angrustikano
Thai sar o vishalo thavuno,
Kunel îk bari cheheni
Te astarel le khondaa
Save usinen ande peski kali
Cisterna kashtuni.

DANS

FEDERICO GARCIA LORCA

Carmen dansează
Pe străzile Seviliei.
Păru-i este alb
Și ochii-i strălucesc.
Fetelor,
Trageți perdelele!
În jurul capului ei,
Un șarpe galben se încolăcește,
Și ea visează la dans
Cu admiratori ai zilelor de mult apuse.
Fetelor,
Trageți perdelele!
Străzile sunt închise,
Dar în funduri, o licărire
de inimi Andaluze
în căutarea anticilor spini.
Fetelor,
Trageți perdelele!

KHELIBO

FEDERICO GARCIA LORCA

E Karmen khelel
Ande le droma la Seviliakă.
Parne sî lakă bal
Thai lakă yakha strafian.
Sheialen,
Tsîrden le uluva!
Truial lakă shărestar,
Îk sap jîlto amboldel-pe,
Thai voi suno dikhăl khelibaste
Kamlivalentsa le nakhle ghesengă.
Sheialen,
Tsîrden le uluva!
Le droma si phandadine,
Tale palal, îk strafnimos
Andaluzikane ilengă
Ande rodimaste le purane kanren
Sheialen,
Tsîrden le uluva!

MELODIA GITANULUI BĂTUT

FEDERICO GARCIA LORCA

De douăzeci și patru de ori ei m-au lovit.
Douăzeci și cinci de ori în total;
Mai târziu, noaptea, mama mea
o să mă-nfășare într-o folie de argint.
rupuni.

Garda civilă a drumurilor,
mi-a dat o gură de apă.

Apă cu pești și cizme.

Apă, apă, apă, apă.

Comandatele al Gărzii Civile,

Acolo sus în camera ta!

Acolo nicicând nu vor fi batiste argintii

Să-mi curețe fața!

E GILI LE MARDE ROMESKI

FEDERICO GARCIA LORCA

Bish thai shtarvar von dab dine-ma.
Bish thai panjvar ande savorimaste;
Kasneder, riate, mînri dei,
Și te ushiaravel-ma ande'k patrin

Le shingale le dromengă,

Dine-ma ik mui paiesko.

Pai machentsa thai khăriantsa.

Pai, pai, pai, pai.

Baredereia le shîngalengo

Othe opre ande ki' kamera!

Othe nikana na avena dikhlore rupune

Te vujaren mînă muies!

PLÂNGEREA MORȚII

FEDERICO GARCIA LORCA

De-a lungul cerului negru
fulgere galbene.
Am venit în lumea asta fără ochi
Și o voi părăsi fără ei.
O Doamne al celei mai mari suferinți!
Și la sfârșit,
O lampă cu ulei și o pătură
pe pământ.
Am încercat să merg unde
Oamenii buni se duc.
Și am mers, Doamne!
Dar la sfârșit,
O lampă de ulei și o pătură
Pe pământ.
O mică lămâie galbenă,
lămâiul.
Aruncă micile lămâi
În vânt.
Acum tu știi...! În cele din urmă,
Sfârșitul,
O lampă de ulei și o pătură
Pe pământ.
De-a lungul cerului negru
Fulgere galbene.

LE MERIMASKO ROVIMO

FEDERICO GARCIA LORCA

Dîlgal le kale tarpenesko
jîltia duderimata.
Avilem kadalia phuviata bi-yakhengo
Thai mukava-la bi-lengo.
O, Devla le baredere dukhimasko!
Thai agoreste,
Îk phabardi chikănesa thai ik kapa
pe phuviata.
Zumavdem te jeu kai
Le lache manush jeantar.
Thai gălem, Devleia!
Tale agoreste,
Îk udut chikănesa thai ik kapa
Pe phuviata.
Îk tsîni jilti shukli,
O shuklialin.
Shiude le tsine shuklia
Ande balvaliate.
Akana tu jeanes...! Ande agoreste,
O agor,
Îk udut chikănesa thai ik kapa
Pe phuviata.
Dîlgal le kale tarpenesko
Jîltia strafina.

AY!

FEDERICO GARCIA LORCA

Plânsul lasă o umbră de chiparos în vânt.

(Lasă-mă să plâng în acest câmp.)

Totul s-a rupt în lume.

Nimic nu rămâne decât tăcerea.

(Lasă-mă să plâng în acest câmp.)

Orizontul fără lună

este mușcat de focuri de tabără.

(Ți-am spus deja să mă lași plângând pe acest câmp.)

AY!

FEDERICO GARCIA LORCA

O rovimos mukăl îk ushial thoneski ande balval
(Muk-ma te rovau ande kadale alinjeste.)
Savoro phaglilo ande kadale sumnaleste.
Khanchi chi ashel sar (ferdi) o biashundimos.
(Muk-ma te rovau ande kadale alinjeste.)
Le tarpeski¹⁷ poghi bi chonoteski
Sili dandavdini le romane yagiandar.
(Phendem-tukă aba te mukăs-ma te rovau pe kado alinj.)

---

¹⁷ Tarpe era denumirea cerului în limba romilor din Spania. Pentru că poemul este scris de un spaniol ca o melodie de flamenco jondo, am ales să reintroduc în uzul limbii romani frumosul termen sanscrit. În limba sanscrită subst. „tara” înseamnă „stea”, iar „tarapatha” - तारापथ insemnă „cer”, tarapatha însemnând „calea stelelor”.